

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ У КРОС-КУЛЬТУРНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

Збірник матеріалів

II МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦІЇ

27-28 листопада 2024

Київ-2024

2. Піскіжова В. Роль Спілки греків України в становленні національно-культурного руху грецької спільноти незалежної України. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. Випуск 27, с. 273-294.

3. Taylor, Charles (1999) Πολυπολιτισμικότητα: Εξετάζοντας την πολιτική της αναγνώρισης / Τσαρλς Ταίηλορ, μετάφραση Φιλήμων Παιονίδης. 2^η έκδ. Αθήνα: Πόλις

Ольга Гаргаєва

Старший викладач кафедри грецької філології,

Маріупольський державний університет, Київ, Україна

ЛЕКСИКА З КУЛЬТУРНИМ КОМПОНЕНТОМ У НОВОГРЕЦЬКІЙ МОВІ

LEXIS WITH A CULTURAL COMPONENT IN MODERN GREEK. The article is devoted to the study of vocabulary with cultural significance of the Modern Greek language as a linguistic source of information about the country's spiritual culture. Linguistic-cultural features and the place of vocabulary with a cultural component among other types of nationally marked lexical units are analyzed.

Key words: *culture, cultural linguistics, intercultural communication, lexis with cultural component, background knowledge, realia, non-equivalent lexis.*

Ключові слова: *культура, міжкультурна комунікація, лексика з культурним компонентом, фонова лексика, реалії, безеквівалентна лексика.*

Міжнародні контакти та міжкультурна комунікація, інтенсивність яких завдяки науково-технічному прогресу, значно зросла за останнє десятиліття, вимагають від учасників спілкування не тільки володіння іноземною мовою, але й знання національної специфіки, традицій країни співрозмовника, що зумовлює актуальність теми нашого дослідження.

Слова, які містять інформацію про культуру носіїв мови, є предметом вивчення різних наук, тому існують різні підходи до вивчення цієї проблеми: з погляду лінгвістики (*реалії, лексика з культурним компонентом значення*), лінгвокультурології, лінгвокраїнознавства та перекладознавства (*безеквівалентна та фонова лексика*), когнітології (*концепти, фрейми, скрипти*), психолінгвістики (*прототипи*). Проте відмінності між наявними термінами не завжди очевидні, і часто виникає питання про роль і місце слів з культурною складовою в системі мови, а також про склад цієї групи лексики.

Лексика з культурним компонентом значення є джерелом для отримання інформацію про країну, культуру і побут народу, мова якого вивчається. Під час дослідження мовної

системи слід враховувати той факт, що слова «віддзеркалюють та передають спосіб життя та спосіб мислення, які є характерними для певного етнічного суспільства, та виконують функцію ключей для розуміння культури» [5, с. 18].

Етноунікальність об'єктів навколишньої дійсності може бути причиною того, що в носіїв іншої мови не сформоване поняття про них, отже немає відповідної номінації. Найчастіше, такими унікальними референтами стають властиві певній місцевості елементи історії та етнографії: свята, народні звичаї та їхні атрибути, національний одяг, кухня, побутові об'єкти, назви адміністративних і географічних одиниць, історичні події та їхні учасники тощо. Таким чином, можемо стверджувати, що найбільш поширеним типом лексики з культурним компонентом у новогрецькій мові є слова-реалії (етнографічні та суспільно-політичні), які номінують зазначені елементи. Наприклад, *новогр. η βασιλόπιτα* – васілопіта (традиційний різдвяний пиріг); *ο χιτώνας* – хітон (у стародавніх греків вид сорочки чоловічого та жіночого нижнього одягу, яку шили з льону або з шерсті); *το ζεϊμπέκικο* – зембекіко (традиційний грецький народний танок з давньогрецькими елементами); *το μπουζούκι* – бузукі, струнний народний інструмент; *η Μέρα του Όχι* – день Охі, 28 жовтня (офіційне загальнонаціональне свято, що святкується 28 жовтня не тільки у Греції, а й на Кіпрі), *το Θέατρο σκιών Καραγιόζη* – традиційний ляльковий театр тіней Карагіозіз у новогрецькому фольклорі, названий за ім'ям головного персонажа – веселуна Карайозіса; *η δραχμή* – драхма (давньогрецька срібна монета, а також горошова одиниця Греції до 2 березня 2002 року), *ο νομάρχης* – номарх, голова округу та ін.

В. В. Жайворонюк стверджує, у становленні значення слова *національно-культурний* та *національно-мовний* фактори, а саме ступінь фонові обізнаності, народу грають найважливішу роль. Дослідник зазначає, що на різних етапах свого розвитку мови етнос має різний рівень фонові обізнаності, оскільки мова для народу спочатку виконує функцію засобу світопізнання, а потім стає двигуном духовності [3, С. 113–114].

Розуміння слів, у яких віддзеркалюється духовна та матеріальна культура народу, становить певну частину фонових знань, що визначається як «двостороннє знання слів-реалій тим, хто говорить, та тим, хто слухає, і яке є основою мовного спілкування» [1, с. 42]. Такі лексичні одиниці назвали *лексикою з крайнознавчим культурним компонентом*. Серед слів з культурним компонентом, як зазначають вищевказані вчені, є безеквівалентна та фонові лексика [1, с. 48].

Фонові лексика представляє собою слова з неповною еквівалентністю фонів, яка зумовлена існуванням додаткових семантичних долей (компонентів), тобто ознак, критеріїв, за якими предмет включається або не включається в об'єм лексичного поняття [1, с. 59]. Лексичний фон, який утворюється таким чином, представляє всю сукупність непоняттевих

(фонових) семантичних долей (які не входять до складу лексичного поняття слова), покриває *фонові знання* про географічні, історичні і культурологічні особливості слова, які є надбанням не окремої людини, а «масової, суспільної, тобто мовної свідомості» [1, С. 57–58]. Наприклад, *новогр. το κάλαντο* та укр. *колядка* ніби еквіваленти. Але, насправді, *новогр. το κάλαντο* належить до фонової лексики, тому що існують відмінності у плані змісту цих слів. Грецькі колядки, на відміну від українських, співають не тільки на Різдво, але майже на всі зимові релігійні свята та, головне, під супровід національних музичних інструментів. Інший приклад, *новогр. η Πρωτοχρονιά* – Новий Рік, 1 січня. В українській культурі теж святкуємо свято Нового року, але для греків 1 січня дуже важлива дата ще й тому, що це День Святого Василя (Ἅγιος Βασίλης), якого греки шанують за доброту і щедрість по відношенню до бідняків.

Отже, лексика з культурним компонентом значення є джерелом інформації про специфіку матеріальної та духовної культури певного етносу.

Література

1. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика. Нариси. Київ : Довіра, 2007. 262 с.
2. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація : навч. посіб. Київ : Академія, 2012, 288 с.
3. Адам Λ. Η μαγική γλώσσα των Ελλήνων – Εννοιολογική κατηγοριοποίηση των ελληνικών ιδιωματικών φράσεων: Συνώνυμα – αντώνυμα. Αθήνα: Εκδ.: Γεωργιαδης – ελληνική αγωγή, 2003, 462 σ.